

Nr 85

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående Norrlandsfondens fortsatta verksamhet m. m.; given på Stockholms slott den 13 mars 1970.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över industriärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF ADOLF

Krister Wickman

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås, att Norrlandsfondens verksamhetsområde utvidgas så att stöd kan utgå även till vissa andra projekt än sådana som kan hänföras till manufakturingsindustrin. Likaså föreslås att fonden får ta initiativ till viss regional samverkan avseende den industriella miljön i Norrland. Formerna för fondens verksamhet förutsätts vara i huvudsak oförändrade. Den nya verksamhetsperioden omfattar liksom de båda tidigare fem år och löper fr. o. m. år 1971. Ökade resurser avses ställas till fondens förfogande. Utöver fortsatta avsättningar om 15 milj. kr. årligen av statens vinst från Luossavaara-Kiirunavaara aktiebolag kommer sålunda förslag om finansieringen av ett ytterligare medelstillskott om 5 milj. kr. att framläggas i 1971 års statsverksproposition.

Utdrag av protokollet över industriärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet på Stockholms slott den 13 mars 1970.

Närvarande:

Ministern för utrikes ärendena NILSSON, statsråden ANDERSSON, LANGE, HOLMQVIST, ASPLING, LUNDKVIST, GEIJER, ODHNOFF, WICKMAN, BENGTSSON, NORLING, LÖFBERG, LIDBOM, CARLSSON.

Chefen för industridepartementet, statsrådet Wickman, anmäler efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter fråga om *Norrlandsfondens fortsatta verksamhet m. m.* och anför.

Inledning

På föredragning av chefen för finansdepartementet föreslog Kungl. Maj:t 1961 års riksdag att godkänna riktlinjer för avsättning av viss del av statens vinst från Luossavaara-Kiirunavaara aktiebolag (LKAB) till två fonder för forsknings- och utvecklingsarbete m. m., den ena benämnd Norrlandsfonden och den andra Malmfonden för forsknings- och utvecklingsarbete. Med anledning av förslaget godkände riksdagen, att årligen under en femårsperiod högst 25 milj. kr. avsattes till fonderna (prop. 1961: 77, SU 89, rskr 233).

För var och en av fonderna utfärdade Kungl. Maj:t den 15 september 1961 en särskild stadga.

I enlighet med beslutet år 1961 togs frågan om fortsatt avsättning till Norrlandsfonden efter femårsperiodens utgång upp till ny prövning. På föredragning av chefen för handelsdepartementet föreslog Kungl. Maj:t 1966 års riksdag (prop. 1966: 21) att under en femårsperiod med början år 1966 av den staten tillfallande vinsten från LKAB årligen skulle avsättas högst 15 milj. kr. till Norrlandsfonden och högst 10 milj. kr. till Malmfonden för forsknings- och utvecklingsarbete. Därjämte föreslogs att Norrlandsfonden skulle kunna lämna stöd till forsknings- och utvecklingsarbete samt till industriell nyetablering eller utbyggnad även i sådana fall, som helt eller delvis avsåg andra råvaror än de specifikt norrländska. Ett oavvisligt villkor skulle dock vara att det fanns grundad anledning antaga att den verksamhet som erhöll stödet skulle medföra bestående sysselsättningsmöjligheter

för befolkningen i Norrland. Riksdagen beslutade i enlighet med förslaget.

I särskild framställning den 15 december 1969 har Norrlandsfondens styrelse inkommit med förslag angående fondens fortsatta verksamhet. I en till framställningen fogad promemoria, Norrlandsfonden informerar, lämnas en redogörelse för den nuvarande verksamheten.

Över fondens skrivelse har efter remiss yttranden avgetts av domänverket, arbetsmarknadsstyrelsen, statens institut för hantverk och industri (SHI), statens provningsanstalt, styrelsen för teknisk utveckling (STU), länsstyrelserna i Jämtlands, Norrbottens, Västerbottens och Västernorrlands län, konsistorierna vid universitetet i Umeå och tekniska högskolan i Stockholm samt rektorsämbetet vid Chalmers tekniska högskola och tekniska fakulteten vid universitetet i Lund, lantbrukshögskolan, fullmäktige i riksbanken, företagareföreningarna i Jämtlands, Norrbottens, Västerbottens och Västernorrlands län, glesbygdsutredningen, Sveriges investeringsbank AB, Jernkontoret, Landsorganisationen i Sverige (LO), landstingens förvaltningsutskott i Jämtlands, Norrbottens, Västerbottens och Västernorrlands län, Statsföretag AB, Svenska arbetsgivareföreningen (SAF), Svenska bankföreningen, Svenska kommunförbundet, Svenska industrietableringsaktiebolaget (Svetab), Svenska landstingsförbundet, Svenska sparbanksföreningen, Svenska utvecklingsaktiebolaget, Sveriges allmänna exportförening, Sveriges hantverks- och industriorganisation (SHIO), Sveriges industriförbund, Sveriges mekanförbund samt Tjänstemännens centralorganisation (TCO).

Vid länsstyrelsens i Jämtlands län yttrande har fogats utlåtanden från Västernorrlands och Jämtlands läns handelskammare, Östersunds stad samt Hede kommun. Till länsstyrelsens i Västernorrlands län yttrande har fogats utlåtanden från länsarbetsnämnden i Västernorrlands län, Västernorrlands och Jämtlands läns handelskammare, Västernorrlands länsavdelning av Svenska kommunförbundet, Fosfatbolaget AB, Mo och Domsjö AB samt Svenska Cellulosa Aktiebolaget.

Till konsistoriets vid tekniska högskolan i Stockholm yttrande har fogats en skrivelse från professor T. Westermark. Vid Sveriges hantverks- och industriorganisations yttrande har fogats utlåtande från Jämtland—Härjedalens och Västerbottens lappmarks hantverksdistrikt samt Västerbottens och Västernorrlands läns hantverks- och industridistrikt.

Jag anhåller nu att få ta upp frågan om Norrlandsfondens fortsatta verksamhet till närmare behandling.

Norrlandsfondens hittillsvarande verksamhet

Norrlandsfonden har till ändamål att främja näringslivets framtida utveckling i Norrland, främst i Norrbottens län. Fonden skall i första hand stödja sådant forsknings- och utvecklingsarbete, som syftar till att vidare-

förädla norrländska råvarutillgångar. Fonden skall även medverka till att främja den norrländska företagsamhetens utveckling och differentiering genom att stimulera uppkomsten och utbyggnaden av manufakturingsindustrier, grundade på norrländska råvaror. Stöd kan även lämnas i sådana fall som avser andra än norrländska råvaror om det finns grundad anledning antaga att den understödda verksamheten kommer att medföra bestående sysselsättning för befolkningen i Norrland. Härjämte skall fonden ta initiativ till samt lämna stöd åt utredningar och inventeringar, som kan ha betydelse för det norrländska näringslivet.

För målforskningsprojekt tillämpas bidragsformen. Detta beror framför allt på svårigheten att på förhand bedöma resultatet. Utvecklingsarbete, projekteringar och marknadsanalyser kan stödjas med utvecklingsanslag. Anslaget är förknippat med återbetalningsskyldighet som inträder om och när ett projekt som stötts med ett sådant anslag övergår från försöksverksamhet till industriell produktion och kommer enskilda personer eller företag till godo. Anslaget omvandlas då till lån med de villkor som tillämpas i den ordinarie kreditgivningen. Anslag för projekt, vars resultat kan utnyttjas av hel bransch eller som lämnats till icke affärsdrivande institutioner, lämnas vanligen utan krav på villkorlig återbetalningsskyldighet.

Norrlandsfonden tillämpar även — fastän i mindre omfattning — stöd i form av förlustgarantier. Stödformen innebär samma slags övertagande av risker i samband med t. ex. produktutveckling som utvecklingsanslag med villkorlig återbetalningsskyldighet.

Stöd till industriell utbyggnad skall lämnas i form av medellångt eller långfristigt lån. Samma räntesats tillämpas som för de statliga industrigarantilånen. Ränteeftergift kan beviljas och lämnas i så fall vanligen under en period av två å tre år.

Amorteringstiden kan enligt stadgarna utsträckas till 20 år men har genomgående varit kortare. Vägledande vid fastställande av amorteringstid är investeringsobjektets ekonomiska livslängd eller, om det gäller rörelsekapital, den förväntade likviditetsutvecklingen i företaget. Amorteringsanslånd kan lämnas för att täcka en del av de inkörningsförluster som uppstår vid kraftig utbyggnad av produktionsapparaten.

Norrlandsfondens stöd till målforskning, utredningar och inventeringar, industriellt utvecklingsarbete samt till industriell utbyggnad uppgår för perioden 1962—1969 till sammanlagt 168,9 milj. kr. Medlens fördelning framgår av följande tablå:

Ändamål	Belopp milj. kr.	Procent
Forskning	29,9	17,7
Utredningar och inventeringar	10,9	6,4
Industriellt utvecklingsarbete	31,9	18,9
Industriell utbyggnad	96,2	57,0
Summa beviljade anslag	168,9	100,0

Av tidigare beviljade anslag, som inte disponerats, har 14,1 milj. kr. återkallats.

De sammanlagda intäkterna under perioden uppgår till 171,1 milj. kr. Av detta belopp utgörs 135 milj. kr. av tillskottet från LKAB, 2,8 milj. kr. av bidrag från fonden för vissa stödåtgärder i malmkommunerna, 23,7 milj. kr. av ränteintäkter samt 9,6 milj. kr. av influtna amorteringar och återbetalda bidrag.

Beträffande stödverksamheten under vardera av de båda perioderna 1962—1965 och 1966—1969 kan nämnas att det totala stödet under perioden 1966—1969 med endast 2,1 milj. kr. understeg det stöd som lämnades under åren 1962—1965 trots att fonden erhöll statliga medel som med 17,8 milj. kr. understeg anslagen för den föregående perioden. Detta möjliggjordes genom en ökning av övriga intäkter, framför allt ränteintäkter och influtna amorteringar.

Krediter för industriell utbyggnad har tilldelats i betydligt större omfattning under perioden 1966—1969 än 1962—1965. Detta har med nödvändighet inneburit en minskning av satsningen på forskning, utredningar och inventeringar samt industriellt utvecklingsarbete.

Styrelsens förslag om fondens fortsatta verksamhet

I sin framställning till chefen för industridepartementet framhåller styrelsen för Norrlandsfonden att de största hindren för en kraftigare expansion av den norrländska industrin är höga kommunikationskostnader, kostnader till följd av outvecklad industriell miljö, begränsade lokala av-sättningsmöjligheter samt speciella inkörningskostnader. Styrelsen anser det därför motiverat att Norrlandsfonden i framtiden disponerar en större del av sina resurser på sådan verksamhet som påverkar företagens institutionella miljö, dvs. forskning, utredningar och inventeringar samt industriellt utvecklingsarbete.

Norrlandsfondens möjlighet att stödja projekt inom hela den utvecklingskedja som ligger bakom näringslivets gradvisa utveckling och den erfarenhet Norrlandsfonden härigenom förvärvat bör enligt styrelsens uppfattning kunna utnyttjas i högre grad än som hittills varit fallet. Den begränsning av stödet till forskning, utredningar och inventeringar samt industriellt utvecklingsarbete som skett under perioden 1966—1969 har enligt styrelsen orsakats av den ökade efterfrågan på riskvilligt kapital i samband med industriell utbyggnad som uppstått bl. a. genom tillkomsten av den aktiva lokaliseringpolitiken och den allmänt ökade expansionstakten i industrin.

För att balans på arbetsmarknaden i Norrland skall uppnås före år 1980 krävs en fördubbling av den nuvarande tillväxttakten inom industrin

även om en utflyttning på ca 150 000 personer accepteras. Det är styrelsens uppfattning att verksamhet av bl. a. det slag, som fonden kan stödja kommer att få stor betydelse vid försöken att nå detta mål. Detta förutsätter emellertid nödvändigt en ökning av de ekonomiska resurserna. Beträffande den behövliga ökningens storlek anför styrelsen följande.

Under tiden den 1 januari 1968—den 30 november 1969 har Norrlandsfonden beviljat anslag till forskning med 5,1 milj. kr. Den hos fonden uppmätta efterfrågan på medel för forskning uppgår till ca 4,5 milj. kr. per år för de två senaste verksamhetsåren. Om ökade ekonomiska resurser ställs till fondens förfogande, kommer fonden att ta initiativ till ytterligare forskning. Det sammanlagda behovet av medel för forskningsändamål kan därför uppskattas till ca 6 milj. kr. per år.

Anslagen till utredningar och inventeringar har under perioden uppgått till ca 2 milj. kr. per år. Under år 1969 har dock den geologiska undersökningsverksamheten, som ingår i denna del av fondens uppgifter ökat kraftigt genom särskilda långsiktiga insatser. Det totala årliga behovet för utredningar och inventeringar uppskattas av fondens styrelse till ca 6 milj. kr. per år under de närmaste åren.

Stöd till industriellt utvecklingsarbete är vid sidan av fondens kreditgivning av omedelbar betydelse för enskilda företag och kan på relativt kort sikt påtagligt förbättra ett företags utvecklingsmöjligheter. Den spontana efterfrågan på denna stödform har de senaste åren uppgått till ca 3 milj. kr. per år. Om Norrlandsfondens ekonomiska resurser utökas kommer fonden enligt styrelsen att eftersträva en kraftig utökning av denna stödverksamhet, bl. a. för att utveckla produkter som är väl avpassade för tillverkning i Norrland. Produktutvecklingsstödet bör därvid i högre grad än hittills kombineras med olika typer av undersökningar, t. ex. marknadsanalyser o. d. Det årliga behovet av medel för denna verksamhetsgren beräknas av styrelsen stiga till ca 6 milj. kr.

Långivningen i samband med industriell utbyggnad har uppgått till mellan 13 och 17,4 milj. kr. per år under de senaste åren. Norrlandsfondens krediter till industriell utbyggnad har oftast karaktären av finansiering mot säkerheter som inte är acceptabla för övriga kreditinstitut. Detta betyder att man ställer pengar till förfogande som kan jämföras med eget kapital. Till största delen beroende på den snabba expansions-takten inom industrin i Norrland är nämligen andelen eget kapital i dessa företag genomsnittligt förhållandevis lågt. En ytterligare ökning av industrialiseringstakten, t. ex. genom ökat lokaliseringstöd kommer att leda till ökade anspråk på fondens resurser. Den årliga utlåningen beräknas med hänsyn till den rådande expansions-takten tillsammans med den ökning av denna takt som eftersträvas, under den närmaste femårsperioden komma att öka till ca 20 milj. kr.

Beloppet för övriga former av medelsdisposition beräknas till ca 2 milj. kr. per år, varav 1 milj. kr. avser administrationskostnader.

Fondstyrelsen beräknar sålunda det sammanlagda årliga medelsbehovet till ca 40 milj. kr.

Den nuvarande stadgan ger Norrlandsfonden små möjligheter att i områden med låg industrialiseringsgrad påtagligt påverka utvecklingen genom stöd till befintliga företag. Styrelsen finner det därför motiverat att de nuvarande möjligheterna kompletteras på sådant sätt att Norrlandsfonden får möjlighet att stödja även projekt, som inte faller inom ramen för begreppet manufakturiseringsindustri. Som exempel på verksamhet som bör kunna erhålla stöd nämns turism. En sådan möjlighet skulle enligt styrelsen kunna få väsentlig betydelse för främjandet av näringslivet i områden, som saknar förutsättning för industrietablering, men där förutsättningar för lönsamma investeringar i andra typer av projekt finns. Skulle Norrlandsfonden få denna möjlighet, beräknas behovet av årligt medelstillskott öka med ytterligare ca 5 milj. kr. per år. Det sammanlagda årliga medelsbehovet skulle härigenom komma att uppgå till 45 milj. kr.

Norrlandsfondens intäkter av sin verksamhet beräknas under de närmaste åren uppgå till ca 15 milj. kr. per år. Skillnaden mellan beräknade intäkter — tillskottet av statliga medel inte inräknat — och beräknad medelsdisposition uppgår således till ca 30 milj. kr. per år. Norrlandsfondens årliga tillskott av statliga medel skulle därmed behöva ökas från 15 milj. kr. till lägst 30 milj. kr. Denna ökning bör enligt styrelsen kunna ske successivt med 5 milj. kr. per år under de tre första åren av en ny tioårig verksamhetsperiod.

En ökning av den industriella verksamheten i Norrland förutsätter en bredare satsning på de stadier, som föregår produktionen, och som har en fast anknytning till begreppet industrimiljö. Ett industriellt miljöskapande måste till största delen ske genom samhälleliga insatser. Arbetet är förenat med stor osäkerhet och stora risker och de påtagliga resultaten i form av ökad industrialisering kommer inte direkt.

Industriproduktionen har sin utgångspunkt i grundforskning och målforskning, produktutveckling samt marknads- och andra analyser. Förnyelsen av industriproduktion bestäms åtminstone på längre sikt av bredden på de föregående stadierna. Av dessa har grundforskningen den största bredden och påverkar mest storleken på de efterföljande stadierna målforskning, produktutveckling, marknadsföring och produktion.

Norrlandsfonden har enligt sin stadga differentierade möjligheter att disponera sina resurser. Den kommer enligt styrelsen även i framtiden att ägna ett betydande intresse åt de grundläggande problem, som sammanhänger med företagande i norr vilket innebär att tyngdpunkten i verksamheten kommer att förskjutas mot de mera miljöpåverkande delarna av verksamheten.

Den resursförstärkning, som Norrlandsfonden eftersträvar, orsakas av en ambition att vidga de i dag alltför trånga sektorerna för en industriell expansion i norr. Enligt fondstyrelsen måste den industriella miljön förbättras, avståndens negativa verkan minskas och en bas för starkare flöde av innovationer och nyetableringar skapas genom stöd till målforskning och produktutveckling. Det är emellertid av största vikt att dessa aktiviteter inte får till följd att fondens kreditgivning i samband med industrins utbyggnad skärs ned. Som tidigare påpekats utgör nämligen Norrlandsfondens möjlighet till risktagande i samband med finansiering av ett projekt ofta den faktor, som lösgör de övriga för projektet nödvändiga krediterna. Om Norrlandsfondens kreditgivning skärs ned, skulle den totala kreditgivningen för utbyggnadsprojekt i Norrland därigenom sjunka långt mer än enbart kreditminskningen från Norrlandsfonden.

Remissyttrandena

Remissinstansernas allmänna bedömning av fondstyrelsens förslag angående fondens fortsatta verksamhet är genomgående positiv. Remissinstanserna vitsordar att Norrlandsfondens hittillsvarande verksamhet haft stor betydelse för det norrländska näringslivets utveckling främst genom dess stöd till industriell utbyggnad, industriellt utvecklingsarbete samt forskning. Inte minst genom att tillhandahålla riskkapital har fonden på ett värdefullt sätt kompletterat samhällets övriga stödsatser. En statlig lokaliserings- och näringspolitik har visserligen vuxit fram sedan Norrlandsfondens tillkomst men det finns enligt remissinstanserna därför ingen anledning ifrågasätta värdet och behovet av en fortsatt fondverksamhet.

Flera remissinstanser har oreserverat tillstyrkt fondstyrelsens förslag. Bland dessa kan nämnas arbetsmarknadsstyrelsen, statens provningsanstalt, STU, Jernkontoret samt TCO. Praktiskt taget alla remissinstanser har tillstyrkt förslaget och har lämnat endast vissa smärre erinringar mot enstaka punkter i förslaget.

Remissinstansernas erfarenheter av fondens verksamhet är överlag goda. Man anser att fondens fristående ställning och den ingående kännedomen om de lokala förhållandena samt att stödet kunnat lämnas till projekt inom hela utvecklingskedjan från forskning till industriell produktion varit av grundläggande betydelse för resultatet av den hittillsvarande verksamheten.

Flera remissinstanser betonar vikten av att fonden får möjlighet att stödja forsknings- och utvecklingsarbete. *Länsstyrelsen i Norrbottens län* framhåller att under den hittillsvarande verksamhetsperioden ca 30 milj. kr. utgått som bidrag utan återbetalningsskyldighet till en rad olika forskningsprojekt som i annat fall inte torde ha kommit till utförande. Av dessa är de två största — Metallurgiska forskningsstationen i Luleå och

Stiftelsen skogsmekanisering — av vikt inte bara för det norrländska näringslivet utan kanske i än högre grad för landet i sin helhet. *Västernorrlands läns landsting* anser att den kraftiga satsningen på de norrländska basråvarorna malm och skog motiveras av att dessa under överskådlig tid kommer att förbli basen för det norrländska näringslivet. Landstinget anser dock att en breddning av denna bas är önskvärd. Man bör även satsa på andra produktområden exempelvis med anknytning till elektroteknisk eller annan kvalificerad verkstadsindustri, kemisk industri samt miljövård. Liknande synpunkter framförs av *Svetab*, som framhåller att för att en ny-etablering skall bli lönsam och livskraftig på lång sikt satsningen till övervägande del måste ske på s. k. teknologitung industri dvs. sådan verksamhet där forskning, utvecklingsarbete och rationalisering balanserar de avståndskostnader av olika slag, som följer med industriell etablering i Norrland.

En lokalisering av högre teknisk utbildning till Norrland anses av de remissinstanser som tagit upp denna fråga inte göra en fortsättning av fondens verksamhet mindre aktuell. Remissinstanserna anser tvärtom att fondens möjligheter att verksamt bidra till utvecklingen av det norrländska näringslivet påtagligt kommer att förbättras. Den produktinriktade forsknings- och utvecklingsverksamheten kan väntas komma att öka i omfattning och ställa ytterligare krav på stöd från fonden. Rektorsämbetet vid *Chalmers tekniska högskola* konstaterar att en utveckling av PFU-enheter (produktinriktad forsknings- och utvecklingsverksamhet) synes ligga helt i linje med fondens syften. Sådana enheter bör åtminstone inledningsvis finansieras av Norrlandsfonden.

Remissinstanserna är ense om betydelsen av att Norrlandsfonden har möjlighet att göra utredningar och inventeringar som beslutsunderlag för en långsiktig avvägning av insatser inom olika områden. Flera remissinstanser understryker önskvärdheten av att möjlighet bereds Norrlandsfonden att i högre grad stödja norrlandsföretag genom utredningar och investeringar. *Sveriges allmänna exportförening* pekar särskilt på behovet av ökade insatser på marknadsföringsområdet och då inte minst på export. Även *Västernorrlands läns företagareförening ek. för.* framhåller nödvändigheten av marknadsundersökningar. Fonden bör ha möjligheter att komplettera sina insatser med olika former av marknadsbedömningar vilka inom de enskilda företagen många gånger av kostnadsskäl annars inte skulle bli utförda. Tillverkning av nya produkter och etablerandet av nya produktionsenheter bör inte äga rum förrän totalbedömningen kommit att omfatta även marknadssidan. Ökade insatser synes också behöva göras såväl beträffande mineralinventeringar som utredningar om turism.

Samtliga remissinstanser som kommenterat stödet till industriellt utvecklingsarbete anser att Norrlandsfonden i sin hittillsvarande verksamhet haft stor betydelse när det gällt att förkorta tiden mellan idé

och produkt framför allt inom skogsnäringarna men även inom andra verksamhetsgrenar. *Norrbottens företagareförening ek. för. och länsstyrelsen i Norrbottens län* understryker att produktutveckling är särskilt viktig i ett område av Norrlands karaktär. Särskilt gäller detta Norrbotten som från industrialiseringssynpunkt är ett ungt län och därför har ett relativt sett mindre differentierat näringsliv än andra regioner som har långvarig industriell erfarenhet. Mycket pekar enligt länsstyrelsens uppfattning på att företagens förmåga att klara den nödvändiga produktutvecklingen är av avgörande betydelse för resultatet av den lokaliseringsspolitiska satsningen. Det faktiska utvecklingsförloppet stöder denna uppfattning. Den lågt förädlade industrin minskar sin sysselsättning medan industrigrupper med traditionellt högt förädlade produkter ökar.

Beträffande Norrlandsfondens långivning åt **i n d u s t r i e l l u t b y g g n a d** anser de flesta remissinstanser att denna verksamhet alltjämt har en mycket viktig uppgift att fylla som komplettering av det system med statliga insatser för näringslivets utveckling som efterhand har tillkommit. *SHI, länsstyrelsen i Norrbottens län, företagareföreningarna i Norrbotten och Västerbotten* samt *Svenska kommunförbundet* pekar på att en region med låg industrialiseringsgrad och odifferentierad struktur snabbt måste kunna erbjudas krediter med högre risktagande än normalt för att kunna ändra karaktär. Norrlandsfonden är i många fall den sista och avgörande länken av kreditinstitut för finansiering av industriella utbyggnadsprojekt eftersom fonden kan ställa till förfogande det riskvilligaste kapitalet. Denna funktion har Norrlandsfonden fyllt i första hand då det gällt större lokaliseringsspolitiska etableringar. *STU* påpekar att fondens kreditåtaganden i samband med stöd till industriell utbyggnad haft större verkan än den direkta medelstilldelningen genom att fondens ställningstaganden inneburit att kapital kunnat frigöras hos andra kreditinstitut. *STU* anser därför att kreditstödet ej kan minskas till förmån för finansiering av andra ändamål. *Svetab* understryker likaså att Norrlandsfonden genom sin möjlighet till särskilt risktagande utgör ett viktigt komplement till andra kreditinstitut.

Länsstyrelsen i Västernorrlands län anser att Norrlandsfonden i första hand skall stödja forsknings- och utvecklingsarbete. Fondens resurser bör koncentreras till de kostnadsposter inom företagen där förutsättningarna för annan extern finansiering är små. Norrlandsfondens satsning på industriinvesteringar anser man mindre lämplig med hänsyn till utbyggnaden av det statliga lokaliseringsstödet. *LO* samt fullmäktige i riksbanken anför liknande synpunkter och framhåller att den statliga kreditgivningen med lokaliseringsspolitisk inriktning nu har en helt annan omfattning än när fonden bildades år 1961.

Nästan samtliga remissinstanser tillstyrker sålunda att Norrlandsfonden fortsätter sin hittillsvarande verksamhet med en ökad medelstilldelning. Svenska arbetsgivareföreningen och Sveriges industriförbund har i sitt ge-

mensamma remissyttrande dock framhållit att en mera långsiktig bedömning av organisationsfrågorna framstår som en förutsättning för att de medelsbehov som föreligger för fortsatta aktiviteter inom den nuvarande ramen skall kunna bedömas.

Så gott som samtliga remissinstanser gillar förslagen från Norrlandsfondens styrelse om en utvidgning av verksamhetsområdet till att omfatta möjlighet att stödja även projekt som inte faller inom ramen för begreppet manufakturingsindustri. De remissinstanser som särskilt framhållit betydelsen av att Norrlandsfondens förslag realiseras på denna punkt är *SHI, länsstyrelserna i Jämtlands och Västerbottens län, konsistoriet vid tekniska högskolan i Stockholm, rektorsämbetet vid Chalmers tekniska högskola, företagareföreningarna, landstingen samt Svenska bankföreningen*. Det är väsentligt att fonden ses som ett medel för att generellt utveckla näringslivet inom Norrland. En betydande och ökande del av satsningarna bör enligt bl. a. SHI ske i annat än traditionell varuproducerande industri. Några remissinstanser anser det dock tveksamt om fonden skall få möjlighet att stödja även turism. Med hänvisning till det stora behovet och de begränsade resurserna inom det industriella området tar *länsstyrelserna i Jämtlands och Västernorrlands län samt Jämtlands läns företagareförening* avstånd från fondens förslag att verksamheten skall utökas att omfatta turism.

Flera remissinstanser pekar på den stora betydelse som Norrlandsfondens regionala anknytning haft. *Jernkontoret* anser att den nära kontakten med det lokala näringslivet och dess utövare, möjligheten till uppföljning av verksamheten och valfriheten beträffande formerna för stödet med säkerhet har minskat riskerna för felaktiga satsningar väsentligt. Enligt *länsstyrelsen i Norrbottens län* är det av synnerlig vikt att resurserna administreras inom den region där de skall användas. Behovet av nära kontakt mellan anslagsfördelande organ och stödsökande företag är inte bara fråga om ett väg- och/eller ett tidsavstånd. Det krävs framför allt kunskap om den miljö som det aktuella företaget skall verka i. Det är och kommer i än högre utsträckning att vara fråga om att få riktig kontakt med de små företagen och deras problem. Besvärliga kontaktproblem ur företagarens synvinkel kan medföra att han inte förmår ta de kontakter som behövs för företagets utveckling. Även *Jämtlands läns landsting* framhåller det värdefulla i att Norrlandsfondens ledning är placerad i Norrland och har till uppgift att främja näringslivets utveckling i denna landsända.

Behovet av samordning av de samhälleliga stödsatserna för Norrland poängteras av flera remissinstanser. *Svenska kommunförbundet* framhåller att det är väsentligt att en ömsesidig delgivning och ett utbyte sker av de kunskaper och erfarenheter som finns hos olika organ och institutioner som är verksamma på dessa områden så att dubbelarbete undviks och olägenheterna av en splittring reduceras. *Gles-*

bygdsutredningen, Jämtlands läns företagareförening och Svenska landsföretagsförbundet framför liknande synpunkter. Svenska utvecklingsaktiebolaget betonar vikten av ökat samarbete mellan fonden, Svetab, STU och utvecklingsaktiebolaget.

Bland remissvaren förekommer även förslag om utökat samarbete på speciella områden. Västernorrlands län landsting anser att Norrlandsfonden i högre grad än f. n. borde kunna verka som en samordnande och i viss mån styrande instans för all målforskning inom norrlandsregionen. Genom ett väl utvecklat samarbete med företag, organisationer och institutioner skulle fonden kunna göra en inventering och prioritering av olika forskningsområden och projekt till ett forskningsprogram som kontinuerligt skulle överses. Möjligheten att likartade forskningsprojekt drivs parallellt med varandra på olika håll skulle bli liten. Likaså borde mineralinventeringarna genomföras på likartat sätt i samtliga norrlandslän. Turismen är ytterligare ett område inom vilket Norrlandsfonden skulle kunna verka som en samordnande och styrande instans. Västernorrlands läns företagareförening framför liknande synpunkter på samordningen inom dessa områden. Föreningen pekar även på de möjligheter till direkt samarbete som föreligger mellan fonden och föreningen. Föreningen föreslår därför att möjligheten till ett närmare samarbete på regional basis beaktas främst av rationella och ekonomiska skäl. Härvidlag bör hänsyn tas till de möjligheter föreningen har att bistå de företag som erhåller fondens stöd främst med kontinuerliga insatser på konsultbasis. Föreningen kommer i så fall att kunna fungera som något av ett fondens regionalkontor.

STU anser det ändamålsenligt att samarbetet mellan fonden och STU byggs ut ytterligare och ges fastare former. Samarbetet borde därtill utökas att omfatta andra organ såsom statens provningsanstalt, SHI samt berörda företagareföreningar. Även universitetet i Umeå och en eventuell högre teknisk utbildning i Norrland bör vara representerade i detta samarbetsorgan. Svetab anser att fonden och Svetab kompletterar varandra på ett fruktbarande sätt. Svetab har sålunda möjlighet att genom aktieteckning ställa riskvilligt kapital till förfogande medan Norrlandsfonden har motsvarande möjlighet genom lån. Svetab framhåller att ett nära samarbete mellan fonden och Svetab ökar möjligheterna för exploatering av forsknings- och utvecklingsresultat i form av nya etableringsprojekt.

Även SAF och Industriförbundet betonar starkt i sitt gemensamma remissvar samordningens betydelse. Omfattningen och karaktären av de praktiska problemen som är förenade med utvecklingen av det norrländska näringslivet ställer särskilda krav på de berörda serviceorganen. Enligt organisationernas mening kräver detta en samordning och effektivisering av de resurser som samhället ställer till förfogande för stöd till det norrländska näringslivet. En sådan samordning bör i första hand ta sikte på den verksamhet som bedrivs av Norrlandsfonden, SHI och företagareföreningarna.

Därigenom skapas enligt organisationerna möjligheter att utforma utredningsverksamhet, kapitalstöd, rådgivning och utbildningsinsatser på ett sätt som är direkt anpassat till det norrländska näringslivets förhållanden och behov. Samtidigt bör möjligheterna att åstadkomma en praktisk samordning med de berörda organens aktiviteter och det statliga lokaliseringsstödet beaktas.

De båda organisationerna understryker också att en samordning inte i första hand bör syfta till en organisatorisk sammanslagning av berörda institutioner. Väsentligare är att olika aktiviteter planeras och genomförs under enhetlig ledning. Organisationerna ifrågasätter om inte Norrlandsfonden skulle kunna handha denna samordnande uppgift, även om andra samordningsalternativ bör kunna övervägas.

I fråga om behovet av samordning av de olika statliga, kommunala och andra organ som f. n. på olika sätt skall stimulera näringslivet i Norrland finner *Jämtlands läns landsting* det av vikt att pröva om inte någon form av norrlandsberedning för näringslivet skulle kunna organiseras. Denna skulle förslagsvis ha ledamöter från Norrlandsfonden, landstingen, länsarbetsnämnderna, företagareföreningarna, STU, SHI, statens provningsanstalt, Svenska utvecklingsaktiebolaget och Svetab. Landstinget anser att Norrlandsfonden är det lämpligaste organet att sammankalla och sammanhålla denna norrlandsberedning. Även *SHI* understryker att en samordning och lämplig arbetsfördelning mellan de olika organen med hänsyn till resurser och kompetensområde måste åstadkommas.

Remissinstansernas uppfattning skiljer sig i fråga om hur lång period fondens verksamhet bör planeras. Bland de remissinstanser som förordar en kortare tidsperiod än tio år märks *SHI*, *länsstyrelserna i Jämtlands och Västernorrlands län*, *SAF-Industriförbundet* samt *Svenska bankföreningen*. *SHI* anför att redan inom väsentligt kortare tid än tio år sådana förskjutningar kan uppstå inom näringslivet eller övriga organs verksamhet att inriktningen och omfattningen av Norrlandsfondens verksamhet kan behöva omprövas.

Förslaget att det årliga medelstillskottet ökas till lägst 30 milj. kr. har i regel inte föranlett några erinringar från remissinstanserna. Tvärtom stöder så gott som alla remissinstanser oreserverat fondens förslag om ökad medelstilldelning. *LO* säger dock att en eventuell utökning av Norrlandsfonden bör anstå eftersom lokaliserings- och regionalpolitikens framtida utformning nu är under omprövning. I sitt gemensamma svar anmäler *SAF* och *Industriförbundet* som sin uppfattning att en mera långsiktig bedömning av organisationsfrågorna är en nödvändig förutsättning för att det fortsatta medelsbehovet skall kunna fastställas.

Några remissinstanser behandlar också frågan om fondens geografiska verksamhetsområde. I allmänhet anses att de fyra nordligaste norrlands-länen utgör ett näringsgeografiskt naturligt verksamhetsområde för Norr-

landsfonden. *Landstingen i Västerbotten och Västernorrland* förordar dock att även Gävleborgs län ingår i fondens verksamhetsområde. Fondens förläggning till Luleå torde garantera att Norrbottens speciella problem och möjligheter blir väl observerade. I konsekvens härmed framför några remissinstanser att styrelsen utvidgas och får en från sakliga och geografiska synpunkter representativ sammansättning. *Länsstyrelsen i Västernorrlands län* anser att styrelsens sammansättning bör ändras på så sätt att vart och ett av de fyra nordligaste länen blir representerade med lika antal ledamöter. En sådan utvidgning av styrelsen förordas också av *länsstyrelsen och företagareföreningen i Västerbottens län*. Breddningen av fondens verksamhet aktualiserar enligt vissa remissinstanser ändrade former för hur fondens styrelse utses. *Västernorrlands läns landsting* anser att respektive landsting eller länsstyrelse ges medinflytande vid valet.

Departementschefen

Norrlandsfonden tillkom år 1961 som en stiftelse med syfte att främja näringslivets framtida utveckling i Norrland. Detta sker genom stöd till sådant forsknings- och utvecklingsarbete, som syftar till att vidareförädla norrländska råvarutillgångar. Fonden medverkar också till främjande av den norrländska företagsamhetens utveckling och differentiering genom att stimulera uppkomst och utbyggnad av manufakturingsindustri, grundad på norrländska råvaror. Stöd lämnas även i sådana fall, som avser andra än norrländska råvaror, om det finns grundad anledning anta, att den understödda verksamheten kommer att medföra bestående sysselsättning för befolkningen i Norrland. Vidare tar fonden initiativ till samt lämnar stöd åt utredningar och inventeringar, som är av betydelse för det norrländska näringslivet.

Norrlandsfonden har hittills erhållit medel genom att en del av statens vinst från Luossavaara-Kirunavaara aktiebolag (LKAB) årligen avsatts till fonden. Sålunda har fonden för vart och ett av åren 1961—1970 tillförsäkrats 15 milj. kr. Riksdagen beslöt åren 1961 och 1966 att verksamhetsperioden skulle omfatta fem år. Den andra av dessa perioder utlöper med utgången av innevarande år.

De medel som stått till Norrlandsfondens förfogande har enligt gällande bestämmelser använts dels som bidrag till forskning, utredningar och inventeringar samt industriellt utvecklingsarbete, dels som stöd till industriell utbyggnad. Bidragen kan vara försedda med villkor om återbetalningsskyldighet eller lämnas i form av förlustgaranti. Då återbetalningsskyldighet föreligger utgår marknadsmässig ränta.

Stöd till industriell utbyggnad lämnas i form av medellångt eller långfristigt lån. Lån får under högst tio år vara ränte- och amorteringsfritt. Återbe-

talning skall vara fullgjord inom tjugo år. Amorteringstiden kan utsträckas om särskilda skäl föreligger.

Norrlandsfonden har anhållit att medel anslås för fortsatt verksamhet under ytterligare tio år från den 1 juli 1970. Fonden förutsätter att under denna tid hittills tillämpade former för verksamheten skall bibehållas men att fonden, om särskilda skäl föreligger, även skall få stödja andra projekt än sådana som kan hänföras till manufaktureringssidustrin. Särskild betydelse fästs vid möjligheterna att bidra till en förbättrad industriell miljö. Fonden föreslår att det årliga medelstillskottet skall ökas till lägst 30 milj. kr.

I sin sammanfattning av verksamheten och redovisning av erfarenheter och synpunkter har Norrlandsfonden gett underlag för en bedömning av fondens fortsatta verksamhet för näringslivets utveckling i Norrland. Härav framgår att de uppgifter som åvilar Norrlandsfonden utgör en viktig del av lokaliserings- och regionalpolitiken i Norrland. Detta förhållande markeras f. ö. inte bara genom fondens egen redovisning och dess förslag utan också genom remissinstansernas överlag positiva yttranden. De innehåller i flera fall förslag om en bredare samverkan mellan fonden och andra organ i syfte att främja den industriella miljön i Norrland.

Enligt min uppfattning har Norrlandsfonden ovedersägligen befast sin ställning och ombesörjt sina uppgifter på ett sätt som väl motiverar att dess verksamhet fortsätter och ytterligare byggs ut. Med denna allmänt stödda uppfattning som bakgrund skall jag nu närmare behandla frågan om Norrlandsfonden som ett regionalt näringspolitiskt organ och dess ställning och uppgifter i det norrländska näringslivet. Jag ämnar först behandla Norrlandsfondens hittills primära uppgifter. Därefter behandlas vissa industripolitiska uppgifter som jag anser att fonden bör ombesörja i nära samverkan med andra centrala och lokala organ för att öka fondens möjligheter att på det regionala planet effektivt främja en industriell utveckling i Norrland.

Vad angår fondens stöd till *forsknings- och utvecklingsarbete* bör erinras om att detta i allmänhet ges genom bidrag till målforskningsprojekt, som utförs av forskningsinstitutioner, företag eller enskilda personer. Bidragen lämnas dels till forskningsprojekt, dels till utgifter för investeringar i byggnader och anläggningar samt utrustning. I sin hemställan har Norrlandsfonden betonat att en satsning på forsknings- och utvecklingsprojekt positivt påverkar den industriella miljön. Från fondens sida har i sammanhanget även framhållits att dess möjligheter att stödja forskningsprojekt minskat på grund av den starka efterfrågan från näringslivet av stöd till industriell utbyggnad och nyetablering. I flera remissyttranden poängteras att fonden har en unik möjlighet att stödja projekt inom hela den utvecklingskedja som ligger bakom näringslivets gradvisa utveckling. Remissinstanserna tillstyrker en förstärkning av resurserna så att fonden får möjlighet att i än högre grad

än hittills bidra till att aktiva forskningsinsatser och för det norrländska näringslivet väsentliga utvecklingsprojekt kan komma till stånd.

Jag anser det väsentligt att fonden fortsätter sitt stöd till forsknings- och utvecklingsarbete i Norrland. Inte minst viktigt är detta mot bakgrund av de förslag om högre teknisk utbildning som norrlandsberedningen förordat (Stencil U 1969: 11). Förslag i detta ärende avses bli anmält senare i vår. Jag vill här understryka att Norrlandsfonden bör medverka till upprättandet av sådana produktionsinriktade forsknings- och utvecklingsenheter som norrlandsberedningen föreslagit. Sådana enheter är, som understrukits från remisshall, viktiga inslag i näringspolitiken.

I de fall stödet avser specificerade forsknings- och utvecklingsprojekt bör det vara förenat med krav på villkorlig återbetalningsskyldighet. Överensstämmelse med de former för stöd som tillämpas av styrelsen för teknisk utveckling skall råda. Fonden bör därtill kunna lämna lån till byggnader, anläggningar och utrustning av investeringskaraktär. I kostnaderna för de forsknings- och utvecklingsprojekt som fonden stöder bör inräknas samtliga kostnadsslag, dvs. såväl drift- som kapitalkostnader. Härigenom möjliggörs kostnadsjämförelser såväl mellan de olika projekt som fonden stöder som mellan sådana projekt och andra forsknings- och utvecklingsprojekt i Sverige. Av särskild betydelse är en fullständig kostnadsredovisning i de fall institutionernas resurser utnyttjas för skilda ändamål som forsknings- och utvecklingsverksamhet, utbildning, provning och kontrollverksamhet, annan uppdragsverksamhet osv.

Norrlandsfonden har ofta tagit initiativ till *utredningar och inventeringar* för att få starkare beslutsunderlag för eventuella följdprojekt eller som bas för en långsiktig avvägning av insatser inom specifika branscher. Som exempel härpå anförs bl. a. mineralinventeringar och utredningar om turism m. m.

Det är angeläget att Norrlandsfonden även i fortsättningen tar initiativ till olika utredningar och inventeringar samt bidrar ekonomiskt till deras fullgörande. Jag utgår från att utredningarna och inventeringarna sker i samverkan med myndigheter och organ som har närings- och lokaliseringspolitiska uppgifter inom fondens verksamhetsområde.

Bidrag till *industriellt utvecklingsarbete* är den stödform som vid sidan av kreditgivning till industriell utbyggnad direkt kommer enskilda företag tillgodo och som på relativt kort sikt kan innebära påtagliga förbättringar i ett företags utvecklingstakt. Norrlandsfondens möjlighet att helt eller delvis överta riskerna i ett industriellt utvecklingsarbete framstår enligt fonden och remissinstanserna som ytterst värdefull. En kraftig utökning av denna verksamhet är angelägen inte minst när det gäller behovet av att utveckla produkter som är väl avpassade för produktion i Norrland. Produktutvecklingsstödet bör i högre grad än hittills kombineras med olika slag av undersökningar, t. ex. marknadsanalyser.

Jag har nyss betonat önskvärdheten av ytterligare insatser för forsknings- och utvecklingsarbete. Dessa har nära anknytning till de åtgärder som måste främjas inom det industriella utvecklingsarbetet och som måste ske i samklang med övriga åtgärder för en bättre industriell miljö. I likhet med flera remissinstanser vill jag därför understryka betydelsen av att fonden kan ställa ytterligare riskvilligt kapital till förfogande inte minst för den innovationsbetonade industrin.

Jag vill samtidigt framhålla vikten av att den industriella utvecklingen i Norrland sker inom ramen av den för hela landet gemensamma näringspolitiska målsättningen. Den norrländska företagsamhetens utveckling och differentiering kan inte göras beroende enbart av norrländska regionala intressen och resurser. Det är därför betydelsefullt att Norrlandsfonden i sitt utvecklingsarbete samverkar även med organ som är belägna utanför regionen. Härigenom bör möjligheterna till det norrländska näringslivets utveckling ytterligare ökas.

Vad jag senast anfört gäller också Norrlandsfondens verksamhet i fråga om *industriell utbyggnad*. Vid sidan av det statliga lokaliseringstödet utgör Norrlandsfondens långivning en betydelsefull faktor för den norrländska industrins utbyggnad. Fondens lån har ofta karaktären av komplement till företagets eget kapital. Fonden och remissinstanserna framhåller att en ytterligare ökning av industrialiseringstakten, t. ex. genom ökat lokaliseringstöd eller på annat sätt, kommer att leda till ökade anspråk på fondens resurser. Det betonas också, att fonden som komplement till andra kreditinstitut möjliggjort lösgörandet av ytterligare för ett projekt nödvändiga krediter.

Fonden har anhållit att, om särskilda skäl föreligger, dess stöd skall kunna omfatta även andra projekt än sådana som kan hänföras till manufakturingsindustrin. Härvid har turism angetts som exempel. Fonden framhåller att med den föreslagna utvidgningen avses att främja näringslivet i områden som saknar förutsättningar för industrietablering men i vilka det finns förutsättningar för lönsamma investeringar i andra typer av projekt. Remissinstanserna har även på denna punkt uttalat sig till förmån för fondens förslag.

Jag ansluter mig i huvudsak till förslaget och anser att riktlinjerna för fondens verksamhet bör jämkas på sådant sätt att fonden får möjlighet till vidgade stödinsatser. Jag vill dock erinra om att när fonden år 1966 fick möjlighet att lämna stöd även i andra etableringsfall än som är grundade på norrländska råvaror detta skedde under det uttryckliga villkoret, att det skall finnas grundad anledning anta att stödet i varje särskilt fall medför bestående sysselsättning för befolkningen i Norrland. Givetvis måste detta villkor också gälla vid en ytterligare utvidgning av kompetensområdet. Vidare bör självfallet de riktlinjer för den regionalpolitiska utvecklingsplaneringen följas som godkänts av 1969 års riksdag (länsplanering

1967) och som ytterligare kommer att konkretiseras i de regionala handlingsprogram (länsprogram 1970) som nu utarbetas av länsstyrelserna/planeringsråden.

Jag vill i anslutning härtill understryka att fonden bör iaktta försiktighet i stödengagemang utanför den näringslivsverksamhet som bedrivs med industriella metoder och under industriella former. Norrlandsfonden bör sålunda följa de normer som uppställs för vad som är stödberättigad verksamhet enligt det förslag chefen för inrikesdepartementet tidigare denna dag framlagt om det statliga lokaliseringstödet. Detta innebär att Norrlandsfonden bör kunna ekonomiskt stödja utbyggnaden av industriserviceföretag. Med sådana avses företag vilkas verksamhet är helt eller huvudsakligen inriktad på att utföra sådana tjänster åt industrin som är av direkt betydelse för produktionen. Beträffande fondstyrelsens förslag att stödverksamheten bör kunna omfatta turism vill jag erinra om att chefen för jordbruksdepartementet tillkallat sakkunniga för planering av turistanläggningar och friluftsområden m. m. De sakkunnigas arbete skall särskilt avse Norrland och i största möjliga utsträckning inriktas på tillskapandet av arbetskraftsintensiva projekt. I avvaktan på resultatet av denna utredning bör Norrlandsfonden inte engagera sig i stöd till anläggandet av hotell eller liknande turistanläggningar.

Synnerligen betydelsefulla i Norrlandsfondens fortsatta verksamhet blir dess insatser för en bättre *industriell miljö*. Fonden har själv understrukt detta och utgår från att tyngdpunkten i dess verksamhet kommer att förskjutas mot de mer miljöpåverkande delarna av verksamheten. De remissinstanser som mer ingående kommenterat fondens verksamhet och förslag har på skilda sätt markerat behovet härav. Flera remissinstanser i Norrland men även centrala organ har härvid framhållit vikten av ökad samverkan mellan fonden och andra institutioner, varvid Norrlandsfonden föreslås få rollen som en regional samordnare av den industriella miljöns främjande i Norrland.

En regional industriell service är ett viktigt medel att förbättra den industriella miljön. Ett väsentligt mål för samhällets insatser, inte minst på samhällsplaneringens område, bör vara att skapa en miljö, som överhuvud ger goda betingelser för en positiv utveckling av näringslivet. Härvid måste givetvis beaktas att betingelserna för industriell expansion varierar mellan olika delar av landet.

Från samhällets sida har i ökad omfattning den industriella miljöns betydelse för företagens utveckling uppmärksamrats. Detta intresse har naturligen främst knutits till de mindre och medelstora företagens utvecklingsmöjligheter. Åtgärder har vidtagits t. ex. genom stöd till utbildning (statens institut för hantverk och industri) samt konsultverksamhet och kreditgivning (Norrlandsfonden, företagareföreningarna).

Jag anser en ytterligare förstärkning av de utvecklingsstimulerande och

företagsinriktade serviceinsatserna för en bättre industriell miljö angelägen. Dessa insatser bör i första hand omfatta följande tre servicegrupper.

1. Utbildning (fortbildning) av företagsledare och arbetsledande personal i tekniska, ekonomiska och administrativa frågor inklusive marknadsfrågor.

2. Rådgivning (konsulttjänster) i tekniska, ekonomiska och administrativa frågor inklusive marknadsföring.

3. Produktutveckling, prototyp tillverkning och provning samt andra åtgärder för produktionsinriktat forsknings- och utvecklingsarbete.

Var och en av dessa tre servicetyper kan omfatta en rad delvis identiska ämnesområden eller funktioner i företagen, t. ex. produktionsplanering, produktutveckling, provning, teknisk forskning, marknadsföring, administrativ planering, budgetering, kalkylering, redovisning och kapitalanskaffning.

En serviceinsats på ett visst område återverkar oftast på andra områden. För att den industriella servicen skall kunna bli effektiv krävs sålunda att den organiseras på sådant sätt att exempelvis ett produktionsplaneringsproblem som framkallats av en marknadsföringsinsats kan lösas i omedelbar anslutning till denna. Kravet på samordnade serviceinsatser blir starkare när man vänder sig till mindre företag och förstärks ytterligare om man vill regionalisera utbudet av service.

En samordning och effektivisering av samhällets insatser för näringslivets utveckling, regionalt och lokalt, är f. n. mest aktuell i Norrland. Flera myndigheter och organisationer är engagerade inom här berörda verksamheter och ett visst dubbelarbete liksom en splittring av resurserna förekommer. Jag finner det angeläget, att den regionala industriella servicen i linje med vad som anförts i det föregående snarast byggs ut i Norrland. Även om detta nu sker för att tillgodose specifikt norrländska behov torde en försöksverksamhet på området kunna ge underlag för framtida verksamhet av motsvarande slag i andra delar av landet.

De myndigheter som främst bör medverka i en utbyggd regional industriell service är SHI, statens provningsanstalt och styrelsen för teknisk utveckling. De två förstnämnda har filialer i Norrland och är i färd med att där söka utvidga sina respektive verksamheter. De har i sina remissyttranden framhållit önskvärdheten av ett vidgat samarbete med Norrlandsfonden och behovet av samordnade insatser.

De norrländska företagareföreningarna och landstingen har i sina remissyttranden också framhållit vikten av en samordning och ett utvidgat samarbete mellan de olika näringspolitiskt verksamma organen. Även arbetsmarknadsorganen uttalar intresse för en regional industriell service såsom ett viktigt komplement till arbetsmarknads- och lokaliseringspolitiken.

Organisatoriskt synes det lämpligt att den utbyggda och samordnade industriella serviceverksamhet som jag alltså finner önskvärd i Norrland främjas av Norrlandsfonden i samverkan med nämnda statliga organ. En förut-

sättning för att en samhällelig industriell service skall kunna genomföras är vidare att företagareföreningarna bereds möjlighet att delta. Detsamma bör i förekommande fall även gälla andra organ.

Utgångspunkten för en bred samverkan måste vara att samordna befintliga resurser på ett så enkelt och effektivt sätt som möjligt. En samordning nu får dock inte försvåra framtida organisatoriska förändringar av de organ som kan komma att engageras i åtgärder för den industriella miljöns tillgodoseende.

Jag anser att det är av särskild vikt att Sveriges investeringsbank, Svetab och Svenska utvecklingsaktiebolaget aktivt deltar i utvecklingen av den industriella miljön i Norrland. Jag vill härvidlag framför allt understryka Svetabs roll. Samverkan har redan etablerats mellan Svetab och Norrlandsfonden. En fortsatt och utbyggd samverkan har goda utsikter att bli fruktbarande inte minst genom att Svetab har möjlighet att teckna aktier i företag vilkas verksamhet bygger på forsknings- och utvecklingsresultat uppnådda genom insatser av Norrlandsfonden. De resurser som Norrlandsfonden för sin del förfogar över eller som står till andra samverkande organs förfogande kan härigenom utnyttjas på ett effektivare sätt till fördel för näringslivets utveckling i Norrland.

Mot bakgrund av vad jag nu anfört anser jag att Norrlandsfonden inom ramen för sin kompetens i övrigt skall kunna ta initiativ till en samordnad utveckling och utbyggnad av den regionala industriella servicen i Norrland. Om så skulle visa sig behövt ankommer det på Kungl. Maj:t att meddela erforderliga föreskrifter. Det är väsentligt att en samverkan för en bättre industriell miljö blir väl förankrad hos såväl de centrala myndigheterna som de lokala näringspolitiskt verksamma organen. Särskilt de norrländska landstingen har undan för undan engagerat sig ekonomiskt och organisatoriskt i näringspolitiska åtgärder, som — i de fall där det ej redan har skett — med fördel bör kunna samordnas med fondens och företagareföreningarnas verksamhet.

Insatserna för industriell utvecklingsstimulans i form av industriell service genom skilda organs samverkan i Norrland bör planeras på ett sådant sätt att de får en från avnämarsynpunkt ändamålsenlig utformning och inriktning. I anslutning till vad jag förut sagt om serviceinsatsernas principiella innehåll finner jag att detta i huvudsak bör ske genom samordning av befintliga och tillkommande resurser avseende marknadsföring, produktions-teknik, ekonomi och administration, utbildningsverksamhet, teknisk forskning och utbildning, produktutveckling, prototyp-tillverkning samt provningsverksamhet.

De olika huvudmännen bör således inom sina respektive ansvarsområden i samverkan tillhandahålla och marknadsföra kursverksamhet, förmedling av innovationer, stimulans av utvecklingsprojekt i företagen, information och dokumentation, uppdragsforskning, teknisk forskning med anknyt-

ning till befintlig industri samt uppbyggnad av provnings- och kontrollfunktioner i företagen. För åtgärdernas praktiska genomförande bör det vara lämpligt att lokalmässigt åstadkomma en samordning.

I den mån vederbörande organ inte kan svara för angivna serviceformer bör dessa kunna tillgodoses genom avtal med andra organ eller enskilda företag.

Inom ramen för den s. k. Skelleftestudien har ett försök gjorts att kartlägga industriell miljö och industriell service i Skellefteå A-region. Utredningen har bedrivits i samarbete mellan staden och ekonomiska institutionen vid universitetet i Umeå, sedan den initierats av industridepartementet.

Utredningen, som blev färdig i februari i år, har bl. a. pekat på behovet av att ett särskilt utvecklingscentrum med bl. a. produktutveckling och kvalitetskontroll på sitt program upprättas i Skellefteå. Som exempel på förslag till åtgärder i övrigt må nämnas utökning av informationsverksamheten kring industriell service genom inrättandet av ett kontaktorgan samt att komplettera existerande redovisningsservice med "paket" av administrativt inriktade tjänster m. m.

Jag finner det lämpligt att Norrlandsfonden med Skellefteå stad och andra intresserade organ på grundval av studien närmare prövar frågan om ett industriellt utvecklingscentrum i Skellefteå. I sammanhanget vill jag även erinra om norrlandsberedningens förslag om att den avslutande delen av civilingenjörsutbildning i Norrland skall förläggas bl. a. till en planerad produktinriktad forsknings- och utvecklingsenhet i Skellefteå. Det bör sålunda ankomma på Norrlandsfonden att som samlande beredningsorgan främja av mig förordad verksamhet vilken bör kunna tjäna som försöksmodell för andra liknande miljöpåverkande åtgärder.

I det föregående har jag närmare utvecklat allmänna synpunkter och riktlinjer för en genom Norrlandsfonden främjad samverkan mellan olika centrala och lokala organ i syfte att åstadkomma resurser för en bättre industriell miljö. Jag finner detta lämpligen böra ske genom att Norrlandsfonden inbjuder vederbörande myndigheter och organ att ingå i ett samarbetsråd för den regionala industriella servicens utveckling i Norrland, dvs. de fyra nordligaste länen. I första hand bör inbjudan riktas till statens institut för företagsutveckling, statens provningsanstalt och styrelsen för teknisk utveckling ävensom företagareföreningarna och landstingen. I den mån olika konkreta åtgärder skall vidtas bör det ske genom insatser från de angivna organens sida.

Vikten av att Norrlandsfonden ökar sin kontaktverksamhet inom Norrland har framhållits av flera remissinstanser. Därvid har förslag framförts om en bredare representation i fondens styrelse, bl. a. genom att landstingen och länsstyrelserna skulle ges medinflytande vid valet av ledamöter.

Enligt nu gällande regler har styrelsen sex av Kungl. Maj:t utsedda ledamöter. Två skall ha anknytning till det norrländska näringslivet och två till naturvetenskaplig och teknisk forskning. Av de övriga ledamöterna skall

minst en vara bosatt i Norrbottens län och vara väl förtrogen med förhållandena där. Bland ledamöterna utser Kungl. Maj:t en ordförande. Styrelsen utser inom sig en vice ordförande. Styrelsens ledamöter utses för en tid av högst tre år. Nu gällande förordnanden utlöper med år 1970.

Inte minst med tanke på de ökade insatser som jag förordat beträffande samverkan mellan Norrlandsfonden och olika organ inom och utom Norrland finner jag det befogat att antalet ledamöter ökas. Jag förordar att antalet ökas till nio samt att högst lika många suppleanter må utses. Styrelsen bör alltfört utses av Kungl. Maj:t för en tid av högst tre år. Det bör ankomma på Kungl. Maj:t att tillse att fondens styrelse får en så allsidig sammansättning som möjligt med hänsyn till verksamhetens art och omfattning. Därvid bör representanter för de fyra nordligaste länen utses sedan förslag till ledamöter inhämtats från ifrågavarande landsting och företagareföreningar. Arbetsmarknadsverket bör vara representerat i fonden. Näringslivet och forskningen bör alltjämt vara representerade i styrelsen. Det bör ankomma på Kungl. Maj:t att revidera nuvarande stadgar så att de kommer att motsvara de intentioner som här kommit till uttryck.

Norrlandsfondens styrelse har ansett att fondens fortsatta verksamhet bör fastläggas genom årlig medelstildelning under en tioårsperiod.

Remissinstanserna har delade meningar om den kommande verksamhetsperiodens längd. Flera remissinstanser framhåller de snabba förändringar som sker i näringslivet och finner en femårig verksamhetsperiod lämpligast.

Det är viktigt att verksamheten i Norrlandsfonden bevarar sin kontinuitet och att dess verksamhet inte störs genom osäkerhet om de framtida uppgifterna. Detta gäller inte bara gjorda eller kommande åtaganden som sådana utan också fondens möjligheter att till sig knyta kvalificerad personal. Den vidgade roll som Norrlandsfonden får genom nya uppgifter på det industriella miljöområdet ställer givetvis ökade anspråk på fondens personella resurser.

Den snabba ekonomiska och tekniska utvecklingen manar emellertid till viss försiktighet att binda medelstildelningen till fonden för en längre period än fem år. Jag förordar därför att fondens verksamhet prövas vart femte år.

Norrlandsfonden har i sin framställning beräknat att dess årliga tillskott av statliga medel behöver ökas från nuvarande 15 milj. kr. till lägst 30 milj. kr. Ökningen avses emellertid kunna ske successivt med 5 milj. kr. per år under de tre första åren av den nya verksamhetsperioden.

De medel som tillförts fonden under den gångna tioårsperioden har till betydande del tagits i anspråk för lån till industriell utbyggnad. Under senare år har utlåningsverksamheten spelat en växande roll. Samtidigt har fonden kunnat konsolidera sin ställning genom fondering. Vid ingången av verksamhetsåret 1970 uppgick de disponibla medlen till drygt 15 milj. kr.

Med hänsyn till vad jag anfört rörande dels utvidgningen av fondens verksamhetsområde, dels fondens nya funktion som samordnande organ för

att främja den industriella miljöns utveckling i de fyra nordligaste länen anser jag att ökade medel bör ställas till fondens förfogande.

Jag föreslår sålunda en höjning av medelstilledningen som i dagens läge bör avvägas så att fonden erhåller 20 milj. kr. i årligt medelstillskott. Vid denna avvägning har jag tagit hänsyn dels till fondens aktuella finansiella ställning, dels till den utökning av det reguljära, av arbetsmarknadsverket administrerade lokaliseringsstöd som chefen för inrikesdepartementet tidigare denna dag förordat och som bl. a. innebär att stöd i form av kreditgarantier skall kunna ges för att underlätta företagens anskaffning av rörelsekapital. Sambandet mellan Norrlandsfondens verksamhet och arbetsmarknadsverkets lokaliseringsstöd understryker angelägenheten av ett nära samarbete mellan fonden och arbetsmarknadsverket.

Fondens verksamhet har hittills praktiskt taget helt finansierats genom avsättning av statens andel av LKAB:s vinstmedel. Jag finner det riktigt att även för den kommande femårsperioden en del av avkastningen av de norrbottniska malmtillgångarna via Norrlandsfonden används för att skapa nya arbetstillfällen i Norrland. Eftersom den av mig förordade utvidgningen av fondens verksamhet är ett komplement till den allmänna lokaliseringpolitiken synes det emellertid riktigt att ökningen i medelstilledningen sker via budgeten.

På grundval av vad jag anfört förordar jag sålunda att en avsättning av statens vinst från LKAB sker till Norrlandsfonden under ytterligare en femårsperiod enligt samma grunder som hittills, nämligen med 15 milj. kr. årligen. Förslag om finansieringen av det ytterligare medelstillskott om 5 milj. kr. som erfordras för att det förordade beloppet, 20 milj. kr., skall uppnås kommer att inom ramen för de lokaliseringpolitiska anslagen framläggas i 1971 års statsverksproposition.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

- a) godkänna vad jag i det föregående förordat rörande inriktningen av Norrlandsfondens verksamhet,
- b) godkänna, att under en femårsperiod med början år 1971 av vinsten från Luossavaara-Kiirunavaara aktiebolag årligen avsätts 15 milj. kr. till Norrlandsfonden.

Med bifall till vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt förordnar Hans Maj:t Konungen att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:
Gunnel Andersson